

С.М.Русіна

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ПСИХІЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДЕЗАДАПТАЦІЇ У ПІДЛІТКІВ ВНАСЛІДОК СЕПАРАЦІЇ В ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Кафедра нервових хвороб, психіатрії та медичної психології (зав. – проф. В.М.Пашковський)
Буковинської державної медичної академії

Резюме. У сучасних умовах суспільної нестабільності криза „соціальної ізоляції”, „психічної занедбаності” підліткового віку набуває актуального характеру, оскільки це викликало поширеність психічної та психологічної дезадаптації у підлітків західного регіону України в рамках сепарації, яка стала проблемою підліткового віку.

Ключові слова: сепарація, психічна та психологічна дезадаптації, скринінгові анкети.

Вступ. Комітет експертів ВООЗ з психічного здоров'я дітей та підлітків констатував, що психічні порушення, що відображаються на соціальному функціонуванні, трапляються в одного з 20 дітей. У сучасних умовах суспільної нестабільності криза „соціальної ізоляції” підліткового віку набуває актуального характеру. На сьогодні кожна 5 – 10 дитина в Україні має проблеми емоційних стосунків з батьками [1,3,6,8]. Деякі автори пишуть про „психічну занедбаність” дітей та підлітків, коли родичі зайняті власними проблемами (кар'єрою, конфліктами, здоров'ям, міграцією в пошуках матеріального добробуту), звужують систему емоційного контакту з власними дітьми, наносячи цим невідправну шкоду психіці підлітка [2,4,5,9,10].

На відміну від попередніх досліджень „психічної депривації” розробка в подальшому різних класифікаційно-діагностичних підходів до її оцінки може бути віднесена до умовно нових і таких, що активно розвиваються в наш час галузей медицини. Це пов'язано з тим, що в останні роки в Україні виникли соціально-стресові розлади, зумовлені впливом змін соціальних умов життя, а саме припиненням специфічного зв'язку між дитиною та її соціальним середовищем – матір'ю, особою, яка її замінює – сепараційний розлад (СР) [7,11]. Загальноновизнаних епідеміологічних даних щодо поширеності сепараційних розладів (МКХ-10. F 94) у дітей різного віку в Україні немає. Усе це визначає актуальність і перспективність досліджень, спрямованих на з'ясування етіологічних чинників і факторів ризику, клініко-психологічних особливостей СР з метою ранньої діагностики та розробки патогенетично обґрунтованих шляхів профілактики і лікування даної патології в підлітків.

Мета дослідження. Встановити поширеність психічної та психологічної дезадаптації у підлітків західного регіону України внаслідок сепарації.

Матеріал і методи дослідження.

Проведено скринінгове обстеження серед 1041 підлітка з восьми областей і м.Чернівці західного регіону України. Зазначені розлади діагностувалися згідно з критеріями МКХ-10. Основний метод дослідження – анкетування.

Результати дослідження та їх обговорення.

Оскільки істинних даних про розповсюдженість психічних розладів внаслідок сепарації серед підлітків України немає, ми намагалися провести суцільні і повторні дослідження за допомогою скринінгових анкет, які складаються з питань:

1. Чи були у Вашому житті страждання від розлуки?
2. Чи здатні Ви переживати самотність?

Відповідь – так чи ні.

Внаслідок дослідження серед осіб віком від 12 до 18 років з восьми областей України та м.Чернівці встановлено, що серед 1041 підлітка найбільша кількість досліджень проводилася серед контингенту Чернівецької області та м.Чернівці, що видно з рис. 1.

Розподіл відносно областей від більшого до меншого: Чернівецька, Житомирська області; м. Чернівці; Івано-Франківська, Рівненська області; м. Хмельницький; Закарпатська область; м. Львів; Тернопільська область.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що серед усіх підлітків – 58,7% становили особи, які страждали від розлуки з емоційно значущою в їх житті людиною; 46,6% досліджуваних нездатні були переживати самотність; 27,3% становили особи, які водночас страждали від розлуки і нездатні були переносити самотність,

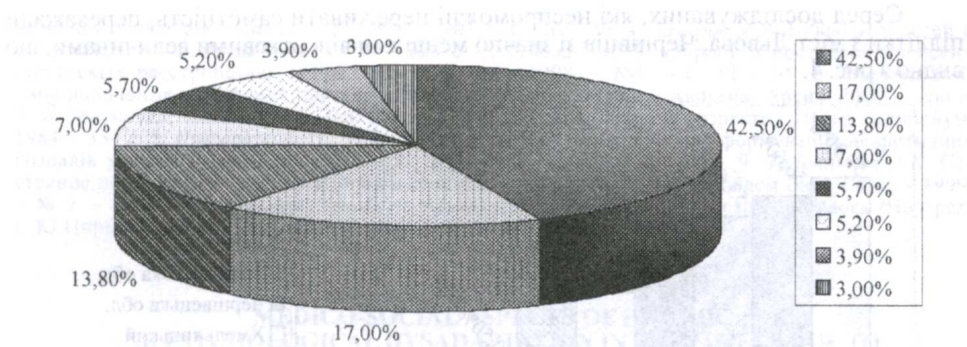

Рис. 1. Розподіл досліджуваних у відносних величинах серед областей України що створює умови психологічного дискомфорту і є поштовхом до виникнення психічної та психологічної дезадаптації в рамках сепарації, що видно з рис. 2.

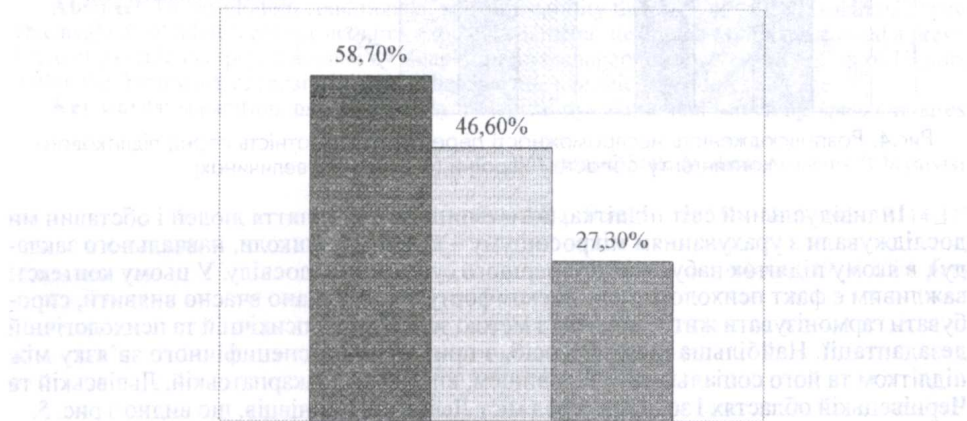

Рис.2 Розподіл осіб, які страждали від розлуки, нездатних переносити самотність і в поєднанні симптомів у відносних величинах

Перші дві групи – підлітки групи ризику, чії проблеми взаємостосунків у житті просто приховані від оточуючих. Третю групу склали підлітки, які можуть дати вихід (за несприятливих життєвих обставин внаслідок тривалого негативного сепараційного впливу) у психічну та психологічну дезадаптації з психічними порушеннями та розладами поведінки.

Завдяки скринінговому дослідженню виявлено, що страждають від розлуки частіше підлітки з міського контингенту (м.Хмельницький, Львів, Чернівці), що видно з рис. 3.

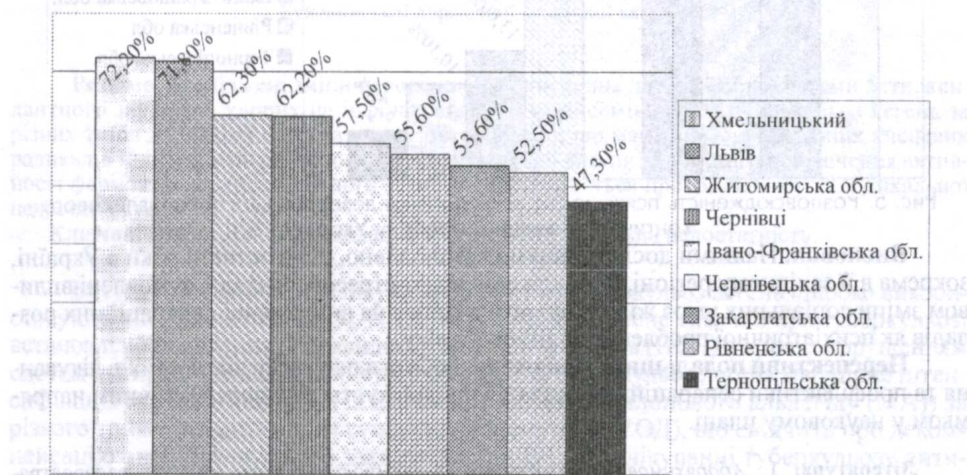

Рис. 3. Розповсюдженість страждань від розлуки серед підліткового контингенту областей України (у відносних величинах)

Серед досліджуваних, які неспроможні пережити самотність, переважали підлітки з міст Львова, Чернівців зі значно меншими відсотковими величинами, що видно з рис. 4.

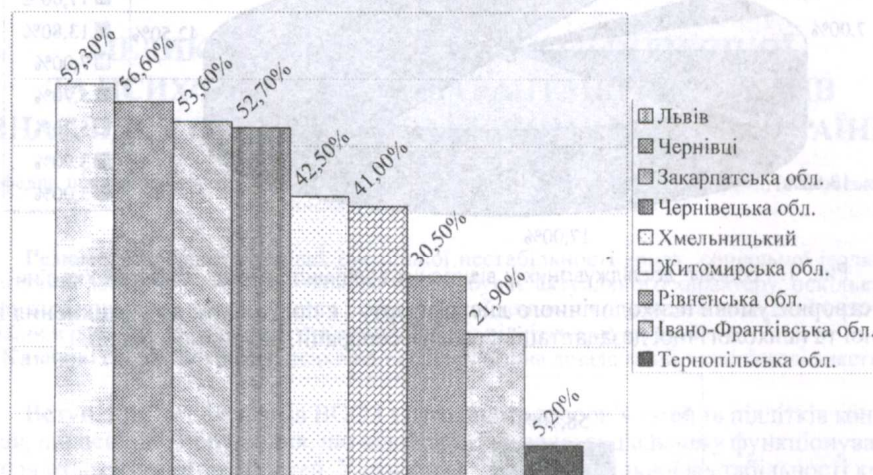

Рис. 4. Розповсюдженість неспроможності пережити самотність серед підліткового контингенту областей України (у відносних величинах)

Індивідуальний світ підлітка, його емоційне сприйняття людей і обставин ми досліджували з урахуванням мікросоціуму – колективу (школи, навчального закладу), в якому підліток набуває свого першого суспільного досвіду. У цьому контексті важливим є факт психологічного дискомфорту, який бажано вчасно виявити, спробувати гармонізувати життя підлітка з метою запобігання психічній та психологічній дезадаптації. Найбільша кількість осіб, з припиненням специфічного зв'язку між підлітком та його соціальним середовищем, виявлена в Закарпатській, Львівській та Чернівецькій областях і зокрема серед міст Львова та Чернівців, що видно з рис. 5.

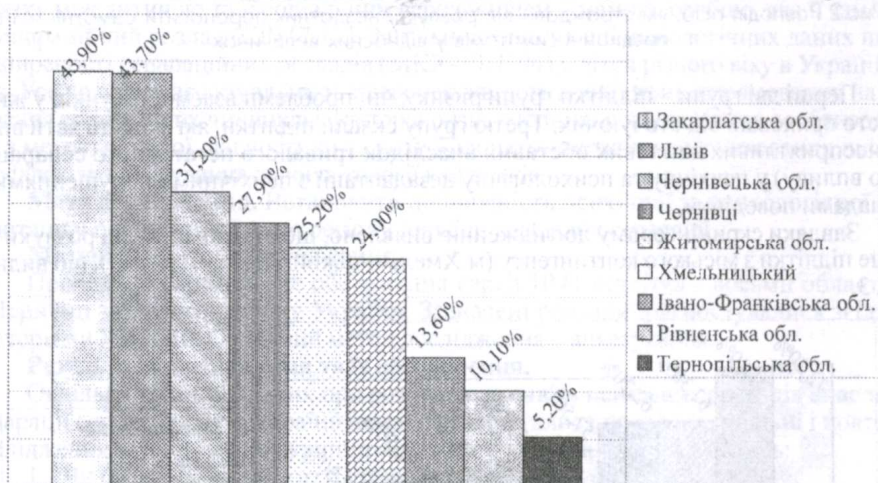

Рис. 5. Розповсюдженість психічної та психологічної дезадаптації серед підліткового контингенту західного регіону України

Висновок. Нашими дослідженнями встановлено, що в останні роки в Україні, зокрема в її західному регіоні, виникли соціально-стресові розлади, зумовлені впливом зміни соціальних умов життя, що позначалося на виникненні сепараційних розладів як психіатричної проблеми підліткового віку.

Перспективи подальших досліджень. Робота в напрямку діагностики, лікування та профілактики сепараційних розладів продовжується і є перспективним напрямком у науковому плані.

Література. 1. Абдюхимова Ц.Б. Клинико-эпидемиологические аспекты распространенности невротических расстройств у учащихся школ и лицеев // Арх. психиатрии. – К., 2002. – №1(28). 2. Гельдер М., Гэт Д., Мейо Д. Оксфордское руководство по психиатрии. – К.: Сфера, 1997. – Т.2. – С. 298 – 303. 3. Деревіцька О.О. Визначення дитячих емоційних проблем // Вісн.

асоціації психіатрів України. – К., 1998. – №1, – С. 20 – 26. 4. *Захаров А.И.* Неврозы у детей и подростков. – М.: Медицина, 1998. – 320 с. 5. *Зубова Е.А.* К вопросу о посттравматических стрессовых расстройствах // Рос. психiatr. ж. – 1998. – №1. – С. 51 – 55. 6. *Марута Н.А.* Эмоциональные нарушения при невротических расстройствах. – Харьков: Арсис, 2000. – 160 с. 7. *Й.Лангмейер, З.Матейчек.* Психическая депривация в детском возрасте.- Прага: Авиценум, 1984. - 334 с. 8. *Підкоритов В.С.* Насильство у сім'ї як фактор ризику формування невротичних розладів у дітей //Арх. психіатрії. – К., 2002. – №1(28). – С. 8 – 11. 9. *Табачников А.Е.* Состояние психического здоровья учащихся школ нового типа // Вісн. проблем біол. і мед. – 1999. – № 9. – С.51 – 55. 10. *Справочник по психологии и психиатрии детского возраста* /Под ред. С.Ю.Циркина. – СПб: Питер, 1999. – С.275; С.284 – 286; С.370.

MEDICO-SOCIAL ASPECTS OF PSYCHIC AND PSYCHOLOGICAL DYSADAPTATION IN TEENAGERS DUE TO SEPARATION IN THE WESTERN REGION OF UKRAINE

S.M.Rusina

Abstract. Under modern conditions of social instability the crisis of “social isolation”, “psychic neglect” of adolescent age acquires a topical character, insomuch as this has caused a prevalence of psychic and psychological dysadaptation in teenagers of the western region of Ukraine within the framework of separation which has become a problem of adolescent age.

Key words: separation, psychic and psychological dysadaptation, screening, questionnaires.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)

Buk. Med. Herald. – 2004. – Vol.8, №3.- P.114-117

Надійшла до редакції 19.04.2004 року